

Οι ιδιαιτερότητες, οι αρχές του Διεθνούς Δικαίου Ανάπτυξης και η σύγχρονη πραγματικότητα

Του κ. Οδυσσ. Γ. ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ
Δ.Ν., Δικηγόρου

Εισαγωγή

Η Διεθνής Κοινότητα συγκροτείται από τα Κράτη, που αποτελούν πρωτογενείς θεσμούς του διεθνούς Δικαίου και από τους Διεθνείς Οργανισμούς, που ιδρύονται από τα Κράτη. Το σύνολο των κανόνων, που διέπουν τις σχέσεις μεταξύ των εν λόγω υποκειμένων ή παραγόντων της Διεθνούς Κοινότητας αποτελεί το Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο.

Αν και οι «άνεμοι» της παγκοσμιοποίησης παρασύρουν σύνορα, «κατεδαφίζοντας» εθνικές ή και «εθνικιστικές» ευαισθησίες, ιδιαιτερότητες, ιδεολογικά δόγματα και κατεστημένες νοοτροπίες με στόχο τη δημιουργία μίας οικουμενικής ομοιόμορφης και ενιαίας αγοράς, εν τούτοις δεν πρέπει να δημιουργείται η ψευδαίσθηση, ότι το χαρακτηριστικό της Διεθνούς Κοινότητας είναι η συνοχή και η ομοιογένεια. Αντίθετα, εδώ και αρκετές δεκαετίες και κυρίως την περίοδο 1960-1990 η ανάλυση των διεθνών σχέσεων, κυρίως οικονομικών, στηρίχθηκε στη διαπίστωση, ότι ο κόσμος είναι χωρισμένος σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Από τη μία είναι οι πλούσιες, ανεπτυγμένες, βιομηχανικές χώρες και από την άλλη οι φτωχές, αναπτυσσόμενες ή υπό ανάπτυξη χώρες. Σχηματικά χρησιμοποιείται και το δίπολο Βορράς (πλούσιος) - Νότος (φτωχός).

Είναι δυνατόν να λεχθεί, ότι πίσω από τους όποιους δήποτε επιθετικούς προσδιορισμούς κρύβεται μια πιο βαθιά αλήθεια: υπάρχει χάσμα ανάμεσα αφ' ενός στα κράτη, που δέχθηκαν τον εκσυγχρονισμό των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών τους δομών ως ευκαιρία την οποία και αξιοποίησαν και αφ' ετέρου σ' αυτά, που τον απέρρισαν, μένοντας προσκολλημένα στην παράδοση.

Προοδευτικά αναδείχθηκε ένας ιδιαίτερος κλάδος του κλασσικού, γενικού Διεθνούς Δικαίου, το Διεθνές Δίκαιο Ανάπτυξης, που προβλέπει διαδικασίες, μηχανισμούς και θεσπίζει κανόνες με στόχο την μείωση ακριβώς του εν λόγω χάσματος.

Στο παρόν κείμενο αφού αναλύσουμε τις συνθήκες διαμόρφωσης του Διεθνούς Δικαίου Ανάπτυξης, θα παρουσιάσουμε τις θεμελιώδεις αρχές και τα κύρια χαρακτηριστικά του. Τέλος, θα επιχειρήσουμε να απαντήσουμε σ' ένα βασικό ερώτημα: ποία η θέση

και ο ρόλος του Δικαίου αυτού σήμερα, σε μία εποχή που ο φιλελευθερισμός ήδη εδώ και μία δεκαετία σε παγκόσμια κλίμακα έχει επικρατήσει δίνοντας προτεραιότητα στην ελεύθερη λειτουργία της αγοράς χωρίς παρεμβάσεις και ειδικές ρυθμίσεις;

1. Γέννηση και εξέλιξη του Διεθνούς Δικαίου Ανάπτυξης

Συνοπτικά μπορούμε να διακρίνουμε 4 σημαντικές φάσεις της εξέλιξης του κλάδου αυτού του Διεθνούς Δικαίου.

Στην αρχή επρόκειτο κυρίως για ένα Δίκαιο Βοήθειας, που συμπεριέλαβε όλα τα μέτρα, που θα επέτρεπαν στις λεγόμενες «υπανάπτυκτες» χώρες να καλύψουν την απόσταση που τις χώριζε από τις αναπτυγμένες¹.

Στη συνέχεια, οι εν λόγω χώρες αποφάσισαν να αναλάβουν οι ίδιες την ευθύνη της ανάπτυξής τους. Παράλληλα με το Δίκαιο Βοήθειας άρχισε να γίνεται λόγος για ένα Δίκαιο Οικονομικής Ανεξαρτησίας.

Από την δεκαετία 1960 και ύστερα, το Διεθνές Δίκαιο Ανάπτυξης επιβεβαιώθηκε ως τέτοιο μέχρι, που μετά το 1974, άρχισε να ταυτίζεται με το Δίκαιο της Νέας Διεθνούς Οικονομικής Τάξεως, που διεκδικούσαν οι αναπτυσσόμενες χώρες.

Από το 1980, το Δίκαιο Ανάπτυξης, προσδεδυτικά άρχισε να απαλλάσσεται από την έντονη ιδεολογική και πολιτική διάσταση, που το σημάδευαν όλες τις προηγούμενες φάσεις. Στράφηκε προς την αναζήτηση και εφαρμογή ρεαλιστικών επιλογών και λύσεων, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί ένα πραγματικό θετικό Δίκαιο Ανάπτυξης.

Πιο αναλυτικά, μετά το 1960 οι ιδεολογίες, που συνόδευαν το τέλος της αποικιοκρατίας και την απόκτηση από τα Αφρικανικά Κράτη της ανεξαρτησίας τους καθώς και την είσοδό τους στον Ο.Η.Ε., υποστήριζαν την άποψη, ότι λήξη της αποικιοκρατίας και ανάπτυξη ταυτίζονται. Οι νέες αυτές χώρες πρέπει να δεχθούν βοήθεια τόσο σε διμερές επίπεδο από τα βιομηχανικά κράτη, όσο και σε πολυμερές από τους Διεθνείς Οργανισμούς.

Το 1964 έλαβε χώρα ένα κεφαλαιώδους σημασίας γεγονός: η πρώτη σύνοδος στην Γενεύη, από 27/3 μέχρι 17/6 της Συνδιάσκεψης των Η.Ε. για το εμπόριο και την ανάπτυξη και η συγκρότησή της σε μόνιμο όργανο του συστήματος του Ο.Η.Ε., με την Απόφαση 1995 (XIX) της 30-12-64².

Η Διάσκεψη της Γενεύης πρότεινε την εφαρμογή νέων κανόνων, που αποκλίνουν από το κοινό διεθνές δίκαιο, προορισμένων να ευνοήσουν το εμπόριο των αναπτυσσόμενων κρατών από την χρηματοδότηση της ανάπτυξής τους. Από εκείνη τη στιγμή άρχισε

1. Το πιο σημαντικό κριτήριο με το οποίο γίνεται συνήθως η διάκριση ανάμεσα σε ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες είναι το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά κεφαλή ή το κατά κεφαλήν εισόδημα μιας χώρας. Οι χώρες με ΑΕΠ ή εισόδημα κατώτερο από 500 δολ. κατατάσσονται στις αναπτυσσόμενες χώρες. Είναι δυνατή όμως να καταρτισθούν από διεθνείς Οργανισμούς κατάλογοι στους οποίους περιλαμβάνονται οι εν λόγω χώρες, ενώ και τα ίδια τα κράτη μπορούν να αυτοχαρακτηρισθούν ως αναπτυσσόμενα. Τέλος και ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες γίνεται διάκριση σε διαφορετικές κατηγορίες, με πιο σημαντική κατηγορία αυτή των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών. Βλ. COLLARD C.A.: *Specificite des Etats, theorie des statuts juridiques particuliers et inegalite compensatrice*. Pedone, Paris, 1981. FEUER G.: *Les differentes categories de pays en developpement. Genese. Evolution. Statut.*, JDI, 1982.

2. Η ενιατικοποίηση της διεθνούς δράσης για την ανάπτυξη μετά το 1960 οδήγησε τον Ο.Η.Ε. να δημιουργήσει νέα επικουρικά όργανα, με απόφαση της Γ.Σ., όπως εκτός από την CNUCED, το Πρόγραμμα των Η.Ε. για την Ανάπτυξη (PNUD) και τον Οργανισμό των Η.Ε. για την Βιομηχανική Ανάπτυξη (ONUDI) το 1965 και 1966.

να γίνεται αντιληπτή η διαμόρφωση ενός νέου συστήματος κανόνων, που απεκλήθη Διεθνές Δίκαιο Ανάπτυξης.

Τον Οκτώβριο 1970, η Γ.Σ. του Ο.Η.Ε. υιοθέτησε με ομοφωνία την μακροσεκλή Απόφαση 2626 ((XXV) με τίτλο «Στρατηγική για τη Δεύτερη δεκαετία των Η.Ε. για την Ανάπτυξη»³.

Πρόκειται για ένα πραγματικό Πρόγραμμα δράσης λεπτομερές και συνεκτικό, που «αγγίζει» όλα τα ζητήματα της διεθνούς ανάπτυξης. Οι αναπτυγμένες χώρες συνόδεψαν την υιοθέτηση της απόφασης αυτής με την έκφραση πολλών επιφυλάξεων και τελικά αυτό παρέμεινε κατά μεγάλο μέρος «νεκρό» γράμμα, όπως άλλως τε πολλές μεταγενέστερες ανόλογου περιεχομένου αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 και, κυρίως μετά την πετρελαϊκή κρίση του 1973-1974, που κατέδειξε την συμπληρωματικότητα και την αλληξάρτηση τόσο των οικονομικών των χωρών ανεξάρτητα από το επίπεδο της ανάπτυξης τους, όσο και των προβλημάτων τους, οι αναπτυσσόμενες χώρες εξέφρασαν την διεκδίκηση της εγκαθίδρυσης μίας Νέας Διεθνούς Οικονομικής Τάξης. Προς την κατεύθυνση αυτή, η Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε., όπου πλέον την πλειοψηφία κατείχαν οι εν λόγω χώρες, υιοθέτησε την διετία 1974-1975 μία σειρά από θεμελιώδη κείμενα όπως την Διακήρυξη και το Πρόγραμμα δράσης σχετικά με την εγκαθίδρυση μίας Νέας Τάξης⁴, τον Χάρτη των οικονομικών Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων των Κρατών⁵, και την Απόφαση «Ανάπτυξη και Διεθνής Συνεργασία»⁶.

Ο στόχος της Νέας Τάξης ήταν να διαμορφώσει, στη θέση της Παλαιάς Τάξης, που κρινόταν ως άδικη, μία νέα τάξη, πιο δίκαιη και ορθολογική, η οποία θα ήταν:

Σφαιρική, με την έννοια, ότι η δράση για την ανάπτυξη θα κάλυπτε όλα τα προβλήματα, οικονομικής, χρηματοδοτικής, νομισματικής, εμπορικής φύσεως και θα λάμβανε υπ' όψιν την κοινωνική, πολιτιστική και ανθρώπινη διάσταση της ανάπτυξης.

Συστηματική με την έννοια της αλληλεξάρτησης και της διαπλοκής των προβλημάτων, εμπορικών, νομισματικών, τεχνολογικών, αγροτικών, κάτι που σημαίνει, ότι η επίλυση των μεν θα πρέπει να επιχειρείται ταυτοχρόνως με την επίλυση των δε.

3. Το 1961 η Γ.Σ. είχε υιοθετήσει την Απόφαση 1710 (XVI) με τίτλο «Στρατηγική για την πρώτη δεκαετία των Η.Ε. για την Ανάπτυξη». Το κείμενο αυτό αποτέλεσε το πρώτο σφαιρικό πρόγραμμα σε παγκόσμια κλίμακα για την ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών.

4. Απόφασεις 3201 και 3202 της 1-5-74. Κεντρική ιδέα ήταν, ότι έπρεπε να επιδιωχθεί η εγκαθίδρυση μίας Νέας τάξης, που, σπριζόμενη στην ισότητα, την αλληλεξάρτηση, το κοινό συμφέρον και την συνεργασία όλων των κρατών, θα ανέτρεπε τις ανισότητες και θα κάλυπτε την απόσταση ανάμεσα στις ανεπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες.

5. Απόφαση 3281 (XXII) της 12-12-74. Ο Χάρτης αυτός απετέλεσε τελικά ένα κείμενο που εξέφραζε αποκλειστικά τις θέσεις των αναπτυσσόμενων χωρών, παρ' όλα αυτά συνέθεσε το σύνολο των νομικών ζητημάτων που συνδέονταν με τη διεθνή δράση για την ανάπτυξη. Βλ. VIRALLY, M.: *La Charte des droits, et devoirs économiques des Etats*. A.F.D.I., 1976. HAIGHT G.W.: *The New Economic Order and the Charter of Economic Rights and Duties of States*. 1975.

6. Απόφαση 3362 (S-VII) της 26-9-75, που συμβίβαζε τις αντιτιθέμενες απόψεις των Κρατών επισημαίνοντας τα συγκεκριμένα μέτρα, που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως βάση για την δράση των αρμόδιων οργάνων των Η.Ε. στους βασικούς τομείς στους οποίους αφορά το Διεθνές Δίκαιο Ανάπτυξης: διεθνές εμπόριο, μεταφορά τεχνολογίας, χρηματοδοτική βοήθεια, εκβιομηχάνιση, συνεργασία ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες κ.λ..

Παρεμβατικού τύπου, με την έννοια, ότι θα έπρεπε να αποτραπεί η ανεξέλεγκτη λειτουργία και δράση των δυνάμεων της αγοράς, μέσω ενός παγκόσμιου προγραμματισμού και οργάνωσης των διεθνών οικονομιών σχέσεων⁷.

Η προσπάθεια εγκαθίδρυσης μίας Νέας Τάξης τελικά απέτυχε. Πράγματι, η Γενική Συνέλευση υιοθέτησε την Στρατηγική για την Τρίτη δεκαετία των Η.Ε. για την Ανάπτυξη⁸, που όμως ποτέ δεν εφαρμόστηκε. Εξ άλλου η πρόταση των αναπτυσσομένων χωρών για διεξαγωγή συνολικών διαπραγματεύσεων με σκοπό την εγκαθίδρυση της Νέας Διεθνούς Οικονομικής Τάξεως⁹ στο πλαίσιο μιας Συνδιάσκεψης με καθολική συμμετοχή όλων των χωρών των Η.Ε., στην οποία βέβαια θα είχαν την πλειοψηφία, δεν υλοποιήθηκε. Οι ανεπτυγμένες χώρες αντέδρασαν με προεξάρχουσες τις Η.Π.Α., τη Βρετανία και τη Γερμανία, με αποτέλεσμα να εγκαταλειφθεί η ιδέα μίας σφαιρικής διαπραγμάτευσης και στην ουσία να μην υλοποιηθεί ποτέ η πρόταση για μια νέα διεθνή οικονομική τάξη¹⁰.

Ως τόσο, από τη δεκαετία 1980-1990, οι οικονομικές σχέσεις μεταξύ ανεπτυγμένων και αναπτυσσομένων χωρών, χαρακτηρίζονται από τη μετατόπιση του κέντρου βάρους από τις ουτοπικές επιδιώξεις προς ρεαλιστικές λύσεις, μέσω της σύναψης διμερών συμφωνιών, τόσο μεταξύ πλούσιων και φτωχών κρατών, όσο και μεταξύ φτωχών κρατών, καθώς και μέσω των συμβάσεων ανάμεσα σε αναπτυσσόμενες χώρες και αλλοδαπές ιδιωτικές επιχειρήσεις πλούσιων χωρών. Έτσι, βαρβαίια, το Διεθνές Δίκαιο Ανάπτυξης-εξελίχθηκε σ' ένα πραγματικό θετικό δίκαιο με όλο και πιο ιδιόμορφα χαρακτηριστικά και ιδιαιτερότητες σε σχέση με το γενικό ή κλασσικό διεθνές δίκαιο.

2. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Διεθνούς Δικαίου Ανάπτυξης

Για να κατανοήσουμε τις ιδιαιτερότητες, που διακρίνουν το Δίκαιο αυτό, πρέπει να επισημανθεί, ότι πρόκειται για ένα Δίκαιο στην υπηρεσία της Ανάπτυξης, που ως στόχο έχει την σφαιρική ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών του πλανήτη. Έτσι, το Διεθνές Δίκαιο Ανάπτυξης είναι ένα δίκαιο «προσανατολισμένο».

Δεδομένου, εξ άλλου, ότι η πολυπλοκότητα της έννοιας της ανάπτυξης αναιρεί την κλασσική και παραδοσιακή για την νομική επιστήμη ταξινόμηση σε δημόσιο δίκαιο - ιδιωτικό δίκαιο αφ' ενός και διεθνές δίκαιο - εσωτερικό δίκαιο αφ' ετέρου, το Διεθνές Δίκαιο Ανάπτυξης αποκτά μία σύνθετη «φυσιογνωμία». Τέλος, από τη στιγμή, που θέτει υπό έντονη αμφισβήτηση κατεστημένες καταστάσεις και θέσεις, το εν λόγω δίκαιο είναι ένα δίκαιο που υπόκειται σε αμφισβητήσεις και ενστάσεις.

2.1. Ένα Δίκαιο προσανατολισμένο στην υλοποίηση ενός στόχου - οράματος

Το Διεθνές Δίκαιο Ανάπτυξης προσδιορίζεται λιγότερο από το αντικείμενο που ρυθμίζει και περισσότερο από το στόχο που επιδιώκει. Πράγματι, το περιεχόμενό του δεν περιορίζεται σε ένα συγκεκριμένο κλάδο δραστηριότητας αλλά συμπεριλαμβάνει όλα τα θέματα, που τα Κράτη θεωρούν, ότι εντάσσονται στην προοπτική της Ανάπτυξης: βιο-

7. CARREAU, D.: *Le Nouvel ordre economique international*. J.D.I., 1977. COLARD, D.: *Vers l'etablissement d'un nouvel ordre economique international*. La Documentation Fransaise, 1977.

8. Απόφαση 35/56 της 5/12/1980.

9. Απόφασης 32/174 της 19-12-77 και 33/193 της 29/1/1979.

10. STERN, B.: *Un nouvel ordre economique international?* *Economica*. Paris, 1983. BETTATI, M.: *Le nouvel ordre economique international*. P.U.F., Paris 1983.

μηχανία, εμπόριο, πολιτισμός, μεταφορές, χρηματοδότηση, γεωργία, εκμετάλλευση της θάλασσας και του διαστήματος κ.λ.. Σύμφωνα με την λογική αυτή η ανάπτυξη δεν αποτελεί ένα στατικό δεδομένο, που χαρακτηρίζει την λειτουργία της σύγχρονης κοινωνίας, αλλά ένα όραμα με δυναμική διάσταση, που αφορά στο μέλλον του συνόλου της ανθρωπότητας.

Βέβαια αρχικά κατά την διάρκεια της δεκαετίας 1960 και 1970, οι αναπτυσσόμενες χώρες προσέδωσαν στο Δίκαιο Ανάπτυξης έντονο ιδεολογικό και πολιτικό χρώμα. Γι' αυτές, το γενικό, κλασσικό διεθνές δίκαιο είναι φύσει συντηρητικό, καθώς επιδιώκει να διαχειρισθεί την υφιστάμενη διεθνή τάξη χωρίς να την ανατρέψει. Αντίθετα, το Διεθνές δίκαιο ανάπτυξης έχει ακριβώς ως αποστολή να ανατρέψει την ισχύουσα κατάσταση.

Όμως, η επιδίωξη αυτή των εν λόγω χωρών, που ταυτίσθηκε με την διεκδίκηση μίας Νέας διεθνούς Οικονομικής Τάξης, εξετράπη στην υιοθέτηση μονομερών ακραίων θέσεων και στην απόπειρα επιβολής τους στις ανεπτυγμένες χώρες¹¹.

Η τάση αυτή καταδικάσθηκε από τις ανεπτυγμένες χώρες, που απέρριπταν στο όνομα της ουδετερότητας και της αντικειμενικότητας της νομικής επιστήμης όποια δήποτε διαπλοκή του δικαίου με πολιτικούς, ιδεολογικούς και οικονομικούς στόχους και την επιτεύξή τους. Μάλιστα, προς τα τέλη της δεκαετίας '70, οι ανεπτυγμένες χώρες κατήγγειλαν, ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες χρησιμοποίησαν τον Ο.Η.Ε. και τα όργανά του για να προωθήσουν τους δικούς τους πολιτικούς στόχους¹².

Σε δεύτερη φάση τη δεκαετία 1980-1990, η έννοια του προσανατολισμένου δικαίου απέκτησε πιο τεχνικό χαρακτήρα, που εκδηλώθηκε με την εφαρμογή ιδιαίτερων νομικών μηχανισμών ικανών να καταστήσουν άμεσα αποτελεσματική την δράση για την ανάπτυξη σε τομείς, όπως η μεταφορά τεχνολογίας, η νομισματική εξυγίανση, οι τελωνειακές προτιμήσεις κ.ά..

2.2. Ένα Δίκαιο συγκροτούμενο από κανόνες διαφόρων κλάδων και έννομων τάξεων

Σε αντίθεση με την πλειοψηφία των νομικών συστημάτων, το Δίκαιο ανάπτυξης δεν αποτελεί ένα σύνολο κανόνων ομοιογενές, συστηματικό και ενιαίο, αλλά ένα μωσαϊκό κανόνων διαφορετικών εννόμων τάξεων ή κλάδων δικαίου, που γενικά και παραδοσιακά θεωρούνται ως ξεχωριστοί.

Έτσι στο εν λόγω δίκαιο συνυπάρχουν:

A. Κανόνες δημοσίου διεθνούς δικαίου. Τέτοιοι κανόνες θεσπίζονται κυρίως με τις διακρατικές συμφωνίες. Ειδική περίπτωση αποτελούν οι αποφάσεις (resolutions), δηλ. μονομερείς πράξεις των διεθνών Οργανισμών.

B. Κανόνες εσωτερικού δικαίου των αναπτυσσομένων χωρών.

11. Η τάση αυτή είναι ορατή σε όλες τις Αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε. της περιόδου αυτής. Βέβαια οι αποφάσεις αυτές προσέκρουσαν στην έντονη αντίδραση των ανεπτυγμένων χωρών και δεν εφαρμόστηκαν ποτέ στην πράξη.

12. BOUVERESSE, J.: *Droit et politiques du developpement et de la cooperation*. PUF. Paris, 1990.

Γ. Κανόνες ενός ιδιόμορφου δικαίου (*droit transnational*), που θεσπίζονται από Συμβάσεις συναπτόμενες ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες και σε ιδιωτικές επιχειρήσεις πλουσίων χωρών.

Ενώ σχετικά με τις διακρατικές Συμφωνίες δεν ανέκνυσαν σοβαρά ζητήματα, αντίθετα τόσο οι Αποφάσεις, όσο και οι Συμβάσεις είχαν ως αποτέλεσμα την εκδήλωση νομικών αντιπαραθέσεων ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες και στις ανεπτυγμένες.

2.2.1. Ο ρόλος των διακρατικών Συμφωνιών στο Διεθνές Δίκαιο Ανάπτυξης

Σύμφωνα με το άρθρο 38 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου, οι Συμφωνίες, το Έθιμο και οι Γενικές Αρχές του Δικαίου είναι οι κύριες πηγές του Διεθνούς Δικαίου¹³. Πρέπει να σημειωθεί, ότι ο ρόλος του εθίμου στη διαμόρφωση του Διεθνούς Δικαίου Ανάπτυξης είναι πολύ περιορισμένος. Αντίθετα, όσον αφορά στις διακρατικές συμφωνίες, τη δεκαετία του 1960 οι αναπτυσσόμενες χώρες, ενώ υιοθέτησαν μία κριτική στάση απέναντι στις κλασσικές διακρατικές συμβατικές τεχνικές, εν τούτοις συνέχιζαν να τις χρησιμοποιούν για να ρυθμίζουν τις σχέσεις τους με τις ανεπτυγμένες χώρες. Κατά την διάρκεια της Συνδιάσκεψης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών¹⁴, οι αναπτυσσόμενες χώρες πρόβαλλαν το αίτημα να εισαχθούν στο νέο δίκαιο των συνθηκών κανόνες, που να εξυπηρετούν τα συμφέροντά τους και τις θέσεις τους. Ειδικότερα, επεδίωκαν να αποδεσμευτούν από συμβατικές υποχρεώσεις, που είχαν αναλάβει έναντι των αντισυμβαλλόμενων βιομηχανικών χωρών τη δεκαετία του 1960.

Έτσι, μία διακρατική συμφωνία μπορεί να κηρυχθεί ανίσχυρη εξ' αιτίας, ελαττωμάτων της βούλησης ενός από τα συμμετέχοντα κράτη, όπως π.χ. η πλάνη (άρθρο 48 της Σύμβασης της Βιέννης), η χρήση ή απειλή χρήσης βίας (άρθρο 52). Εξομοιώνοντας με την χρήση βίας, την άσκηση οικονομικής πίεσης ή πολιτική πίεσης, οι υπό ανάπτυξη χώρες επικαλέσθηκαν πολλές φορές την Σύμβαση της Βιέννης για να διαρρήξουν μονομερώς συμφωνίες, που είχαν συνάψει με ανεπτυγμένες χώρες¹⁵.

Ως τόσο, δεν αρνήθηκαν, ότι το Διεθνές δίκαιο ανάπτυξης θα έπρεπε να διαμορφωθεί κυρίως μέσω της σύναψης διακρατικών συμφωνιών, που τους επέτρεπαν να δεσμευθούν από κανόνες προς τους οποίους είχαν εκφράσει την συναίνεσή τους, δείχνοντας προτίμηση στις πολυμερείς συμφωνίες.

Σχετικά, οι εν λόγω συμφωνίες διακρίνονται με κριτήριο την ιδιότητα των συμβαλλόμενων σε συμφωνίες συνεργασίας, που συνάπτονται ανάμεσα σε μία αναπτυσσόμενη και σε μία ανεπτυγμένη χώρα, σε συμφωνίες εμπορικής φύσεως ή περιφερειακής ολοκλήρωσης, που συνάπτονται ανάμεσα σε δύο ή περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες στο πλαίσιο της Συλλογικής Αυτονομίας¹⁶, σε συμφωνίες που συνάπτονται ανάμεσα σε ομάδες

13. ΡΟΥΚΟΥΝΑΣ, Ε.: *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*. THIERRY, H., COMBACAU, J., SUR., S. VALLEE, CH.: *Droit International Public*. 1986.

14. REUTER, P.: *La Convention de Vienne du 23/5/1969 sur le droit des traites*. A. Collin, Paris, 1970. KADIRI EL, A.: *La Position des Etats du Tiers Monde a la Conference de Vienne sur le droit des traites*. Rabat, 1980.

15. FEUER, G., CASSAN, H.: *Droit International du Developpement*. Paris, 1991, p. 162-165.

16. Η θεωρία αυτή, που πρωτοεμφανίσθηκε στην Απόφαση 3202 (S-VI) της Γ.Σ. του Ο.Η.Ε., περιτρέφεται γύρω από την ανάγκη αλληλεγγύης μεταξύ των φτωχών χωρών.

Δημήτριος ΑΠ. ΚΑΡΑΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΝΟΜΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΡΗΓΑ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗ

B' έκδοση

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΦΕΡΩΝ - ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ - ΡΗΓΑ

ΑΘΗΝΑ/ΒΕΛΕΣΤΙΝΟ 2000

κρατών όπως οι Συμφωνίες πάνω στα Βασικά Προϊόντα¹⁷ σε συμφωνίες, που συνάπτονται ανάμεσα σε μία αναπτυσσόμενη χώρα και ένα διεθνή οργανισμό, όπως συμφωνίες για την χορήγηση δανείων από την Διεθνή Τράπεζα Ανοικοδόμησης και Ανάπτυξης, σε συμφωνίες, που συνάπτονται ανάμεσα σε δύο ή περισσότερους διεθνείς οργανισμούς.

Με κριτήριο τα διεπόμενα από αυτές θέματα, οι συμφωνίες διακρίνονται σε συμφωνίες βοήθειας και συνεργασίας, που καλύπτουν το ευρύ πεδίο της τεχνικής βοήθειας και της χρηματοδοτικής στήριξης τόσο σε διμερές, όσο και σε πολυμερές επίπεδο (Παγκόσμια Τράπεζα, Πρόγραμμα Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη, Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για την Βιομηχανική Ανάπτυξη) με κοινό χαρακτηριστικό, ότι η παροχή κάθε μορφής βοήθειας γίνεται υπό όρους πιο ευνοϊκούς για τις αναπτυσσόμενες χώρες σε σχέση με τις συμφωνίες μεταξύ ανεπτυγμένων χωρών¹⁸ σε συμφωνίες εμπορίου, που θεσπίζουν την προνομακική μεταχείριση των προϊόντων των αναπτυσσόμενων χωρών σε αντίθεση με το κοινό δίκαιο του διεθνούς εμπορίου¹⁹ και σε συμφωνίες προστασίας ή εγγύησης των ξένων επενδύσεων²⁰, που συνάπτονται ανάμεσα στο κράτος προέλευσης του ξένου επενδυτή και στο αναπτυσσόμενο κράτος υποδοχής αυτού με στόχο την εξασφάλισή του από κινδύνους πολιτικούς ή οικονομικούς, που ενδέχεται να ανακύψουν στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Συνεχίζεται...

17. DORMOY, D.: *Le Commerce des Produits de base et l' action internationale. Contribution a l' etude juridique du commerce international. Pedone, Paris, 1986.*

18. BIZEC, R.F.: *Les Transferts de technologie. Paris, PUF, 1981.* MEYER, P.: *Aspects juridiques du transfert de technologie pays industrialises - pays en developpement. R.J.P.I.C., 1982.* FATOUROS, A.: *Le role de la Banque mondiale dans le droit International. J.D.I., 1977, σελ. 560-594.* FEUER, CASSAN: *Όπ. παρ., σελ. 292-471.* BOUVERESSE, J.: *Όπ. παρ., σελ. 243-294.*

19. FEUER, G., CASSAN, H.: *Όπ. παρ. σελ. 476-604.* Πρέπει να σημειωθεί, ότι η Ε.Κ. έχει συνάψει ήδη από τις αρχές της δεκαετίας '70 μία σειρά από εμπορικού χαρακτήρα συμφωνίες με πολλές αναπτυσσόμενες χώρες, κυρίως μεσογειακές και τα κράτη Αφρικής, Καραϊβικής, Ειρηνικού προς τις οποίες παραχωρεί εμπορικά και δασμολογικά πλεονεκτήματα. Κων. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, Ι. ΒΛΑΣΣΗΣ, Β. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: *Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Β' έκδ. Αθήναι, 2000, σελ. 34 επόμ.*

20. LAVIEC, J.: *Protection et promotion des investissements: etude de droit international economique. PUF, Paris, 1985.* SALEM, M.: *Le developpement de la protection conventionnelle des investissements etrangers. J.M.I., 1986.* CARREAU, FLORY, JUILLIARD: *Droit International Economique. L.G.D.J., 1990.* Κωνσ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: *Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης. Τόμ. Α', Δ' έκδ. Αθήναι, 2001, σελ. 43 επόμ.* Βασιλ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: *Το νομικό καθεστώς προστασίας ξένων κεφαλαίων και επενδύσεων αναπτυξιακού χαρακτήρα στην Ελλάδα. Αθήναι, 1996, σελ. 21, 75, επόμ.*